

АНОТАЦІЯ

Ковалевський І. Є. Формування професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки». – Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Лубни, 2026.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове розв’язання актуальної на сьогодні проблеми формування професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін, що виявляється в теоретичному обґрунтуванні та практичному впровадженні педагогічних умов формування професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін. Результати проведеного теоретичного та експериментального дослідження продемонстрували об’єктивність вихідних положень і засвідчили вирішення поставлених у дисертаційній роботі завдань.

Актуальність теми дослідження. Проблема формування професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін набуває особливого значення за умов швидкої трансформації соціально-економічних відносин і зростання вимог ринку праці до професійної компетентності менеджерів, посилення конкуренції в професійному середовищі та необхідності забезпечення конкурентноспроможних випускників, внаслідок чого посилюються вимоги щодо рівня сформованості професійної мотивації в майбутніх менеджерів.

Особливий потенціал у розв’язанні цієї актуальної проблеми сучасності має педагогічна освіта, оскільки успішне становлення майбутніх менеджерів відбувається не стільки в процесі вивчення фахових дисциплін, тобто не лише обсягом та якістю здобутих професійних знань, а також індивідуальними здібностями й особистісними властивостями, скільки

рівнем зацікавленості обраної професії, прагненням до саморозвитку та самовдосконалення в межах професійної діяльності.

Актуальність обраної теми підсилюється й наявністю низки суперечностей: між суспільними вимогами щодо рівня та якості професійної підготовки майбутніх менеджерів та наявним рівнем професійної підготовки майбутніх менеджерів; між об'єктивною потребою у створенні ефективних педагогічних умов щодо підвищення рівня сформованості професійної мотивації в межах опанування фахових дисциплін та недостатнім рівнем теоретичної та практичної розробленості цієї проблеми; між необхідністю підвищення рівня сформованості професійної мотивації в майбутніх менеджерів і відсутністю комплексних досліджень відповідно до сучасних освітньо-професійних програм в межах фахових дисциплін; між наявністю напрацьованого вітчизняними науковцями позитивного досліду щодо формування професійної мотивації в майбутніх менеджерів в закладах вищої освіти і недостатнім рівнем його використання в професійній підготовці майбутніх менеджерів.

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і концепцію дослідження; розкрито методи дослідження, його наукову новизну та практичне значення; подано апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації автора, структуру та обсяг дисертації.

В першому розділі **«Теоретико-емпіричні основи формування професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін»** здійснено аналіз стану вивчення проблеми підготовки майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін як психолого-педагогічну проблему; уточнено сутність базових понять дослідження; здійснено аналіз освітніх програм та навчальних планів освітньо-професійної підготовки майбутніх менеджерів, а також здійснено вихідну діагностику рівнів сформованості професійної мотивації в майбутніх менеджерів у

процесі вивчення фахових дисциплін.

Теоретичний аналіз наукових праць дозволив уточнити сутність ключового поняття дисертаційної роботи, на основі узагальнень нами запропоновано тлумачення поняття *професійної мотивації майбутніх менеджерів, як інтегральне особистісне утворення, яке поєднує внутрішні і зовнішні мотиви, ціннісно-сміслові орієнтації та мотиваційні установки, що забезпечують активне оволодіння знаннями, уміннями та навичками в процесі вивчення фахових дисциплін і стимулює майбутніх менеджерів до професійного саморозвитку та самовдосконалення.*

У результаті теоретико-методологічного аналізу сутності ключового поняття нами було запропоновано структуру професійної мотивації майбутніх менеджерів, яка складається з *особистісно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного* компонентів. Особистісно-ціннісний компонент відрізняється потребою та прагненням володіти професійними навичками та професійно-значущими особистісними якостями менеджера, що є мотиваційним стимулом для самореалізації в професійній діяльності. Когнітивний компонент характеризується володінням професійними знаннями щодо методів, прийомів та технологій мотивування персоналу та самомотивування відповідно до запитів сучасної економіки та ринку праці; знаннями способів ефективної мотивації та стимулювання до професійної діяльності персоналу. Діяльнісний компонент характеризується комплексом умінь та навичок майбутніх менеджерів щодо ділової комунікації з метою мотивування персоналу; умінням самомотивувати власну професійну діяльність, завдяки самоорганізації, саморефлексії. Рефлексивний компонент характеризується наявністю здатності до рефлексивної поведінки майбутніх менеджерів щодо мотивування персоналу до перспективного розвитку компанії; здатності до мотивування персоналу щодо використання нестандартних рішень та використання інноваційних технологій в управлінні.

Представлено діагностику рівнів сформованості професійної мотивації

в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін. Розроблено критерії (ціннісний, змістовий, комунікативно-поведінковий та оцінювальний), показники та рівні (продуктивний, достатній, критичний).

У результаті діагностики рівнів сформованості професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін після проведення констатувального етапу експерименту було доведено, що більшість респондентів мають критичний рівень сформованості професійної мотивації в майбутніх менеджерів за всіма критеріями, що довело необхідність упровадження педагогічних умов.

У другому розділі дисертації – **«Розроблення та експериментальна перевірка педагогічних умов формування професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін»** було теоретично обґрунтовано й експериментально доведено ефективність педагогічних умов формування професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін (розвиток у майбутніх менеджерів здатності до професійного самомотивування в процесі фахової підготовки; залучення майбутніх менеджерів до активного та цілеспрямованого використання технологій тимбілдінгу у майбутній професійній діяльності в межах фундаментальних дисциплін; оволодіння майбутніми менеджерами різноманітними лідерськими стратегіями засобами тренінгових технологій).

Упровадження першої педагогічної умови здійснювалося поетапно та охоплювало два взаємопов'язані етапи: на першому етапі було розроблено спеціальний додатковий модуль, інтегрований до відповідного освітнього компонента, що передбачав залучення майбутніх менеджерів до опанування розширеного лекційного матеріалу, застосування соціально-психологічних технік та виконання самостійної проєктної діяльності; на другому етапі було запропоновано здобувачам взяти участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні виклики розвитку інформаційної діяльності в

глобальному вимірі», організованій Навчально-науковим інститутом бізнесу і менеджменту, зокрема кафедрою менеджменту.

Реалізація другої педагогічної умови була спрямована на активне й цілеспрямоване використання майбутніми менеджерами технологій тимбілдінгу у професійній діяльності. У межах її впровадження з метою формування професійної мотивації було організовано навчальні тренінги з використанням тимбілдінгових технологій. Зазначені заходи сприяли розвитку в здобувачів навичок ефективної командної взаємодії, формуванню поваги до інших учасників групи та різних стилів поведінки, а також уміння оцінювати як власні можливості, так і потенціал членів колективу.

Упровадження третьої педагогічної умови було зорієнтовано на оволодіння майбутніми менеджерами різноманітними лідерськими стратегіями засобами тренінгових технологій. В освітній процес було інтегровано спеціальні інтерактивні лекції на тему «Стратегії ефективної поведінки менеджера в конфліктних ситуаціях», а також практичні заняття, спрямовані на цілеспрямоване формування лідерських умінь. Реалізація цієї педагогічної умови відбувалася шляхом участі здобувачів у інтенсивному тренінгу «Ефективне лідерство в управлінні організацією», метою якого було формування лідерських якостей майбутніх менеджерів як ключового чинника результативного управління організацією в умовах сучасної економічної трансформації українського суспільства.

Моніторинг результатів дисертаційної роботи засвідчив зростання рівня професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін. Застосування методів математичної статистики дало змогу зафіксувати статистично значні позитивні зміни щодо сформованості професійної мотивації в здобувачів освіти, що підтверджує результативність розроблених педагогічних умов. Загалом результати експериментального дослідження довели доцільність та ефективність упровадження розроблених педагогічних умов у процесі вивчення фахових дисциплін. Реалізація

запропонованих педагогічних умов сприяла підвищенню рівня професійної мотивації в майбутніх менеджерів і забезпечує їхню високу адаптацію до вимог сучасного ринку праці. З метою поширення позитивного досвіду та підвищення якості освітньо-професійної підготовки майбутніх менеджерів вважаємо доцільним упровадження визначених педагогічних умов в інших закладах вищої освіти.

Ключові слова: мотивація, мотиваційні установки, професійна мотивація, майбутні менеджери, педагогічні умови, фахові дисципліни, якості менеджера, лідерство, командна робота, управлінська діяльність.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Мамиченко С., **Ковалевський І.** Педагогічні технологічні шляхи формування професійної мотивації до навчання майбутніх менеджерів у ЗВО. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 11(39). С. 1406–1416. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11\(39\)-1406-1416](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11(39)-1406-1416)
2. **Ковалевський І.** Методологічна основа структури професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі професійної підготовки. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2025. Т. 2. № (23). С. 25–38. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.23.2025.334850>
3. **Ковалевський І.** Педагогічні умови формування професійної мотивації в майбутніх менеджерів у процесі вивчення фахових дисциплін. *Суспільство та національні інтереси*. 2025. № 2(23). С. 25–38. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-12\(20\)-395-406](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-12(20)-395-406)
4. **Ковалевський І.** Розвиток здатності до професійного самомотивування в майбутніх менеджерів як ключова педагогічна умова професійної підготовки. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 12(58). С. 915–925. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-12\(58\)-915-925](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-12(58)-915-925)

Матеріали конференції

5. **Ковалевський І.** Інтерактивний підхід у навчанні майбутніх менеджерів. *Формування і розвиток професійної культури фахівців у галузі освіти: виклики, наукові підходи, досвід* : матеріали Усеукр. наук.-практ. конф. (21 листопада 2024 р., м. Харків) / за заг. ред. Г. Ф. Пономарьової; Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради [Електронне видання]. Харків : ХГПА, 2024. С. 250-253.

6. **Ковалевський І. Є.** Мотиваційний аспект у підготовці майбутніх менеджерів. *Наука та освіта в умовах воєнного часу* : матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр. (Дніпро, 18 жовтня 2024 р). Research Europe, 2024. С. 92–94.

7. **Ковалевський І. Є.** Мотивування толерантно-професійного самовдосконалення майбутніх менеджерів. *Європейські парадигми формування культури толерантності в освіті, медіа, мистецтві* : матер. Всеукраїнської наук. конф. (м. Запоріжжя, 25–26 вересня 2025 р.). Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. С. 162–165. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/30854/3/0065154.pdf#page=162> (дата звернення: 10.12.2025).

8. **Ковалевський І. Є.** Професійна мотивація майбутніх менеджерів у процесі фахової підготовки : *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2024)* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Суми, 5-6 грудня 2024 р.). Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2024. С. 21–22. URL: https://spsu.edu.ua/images/2024/docs/nauka/konf/zbirnik_npk-2024_3f5ab.pdf#page=22 (дата звернення: 12.05.2025).

9. **Ковалевський І. Є.** Мотиваційна спрямованість як основа професійного становлення майбутніх менеджерів. *Наука та освіта як основа людського прогресу* : матер. Міжнар. наук. конф. (Роттердам, Нідерланди, 6

грудня 2025 р.). С. 37–39. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/12/re-06.12.2025.pdf> (дата звернення: 25.12.2025).

ANNOTATION

Kovalevsky I. Y. Forming professional motivation in future managers in the process of studying professional disciplines. – Qualification scientific work in manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Philosophy in Specialty 011 – Educational and pedagogical sciences. – State Institution «Luhansk Taras Shevchenko National University», Lubny, 2026.

The dissertation presents a theoretical generalization and a new solution to the current problem of forming professional motivation in future managers in the process of studying professional disciplines, which is manifested in the theoretical justification and practical implementation of pedagogical conditions. The results of the theoretical and experimental research demonstrated the objectivity of the initial assumptions and confirmed the solution of the tasks set in the dissertation.

Relevance of the research topic. The problem of forming professional motivation in future managers in the process of studying professional disciplines acquires particular importance in the conditions of rapid transformation of socio-economic relations and increasing labor market requirements for the professional competence of managers, increased competition in the professional environment and the need to ensure competitive graduates, which increases the requirements for the level of professional motivation in future managers.

Pedagogical education has particular potential in solving this pressing contemporary problem, since the successful development of future managers depends not so much on the study of professional disciplines, i.e., not only by the volume and quality of professional knowledge acquired, but also by individual abilities and personal qualities, as well as by the level of interest in the profession, the desire for self-development and self-improvement within the framework of

professional activity.

The relevance of the chosen topic is reinforced by the existence of a number of contradictions: between social demands regarding the level and quality of professional training of future managers and the current level of professional training of future managers; between the objective need to create effective pedagogical conditions for increasing the level of professional motivation within the framework of mastering professional disciplines and the insufficient level of theoretical and practical development of this problem; between the need to increase the level of professional motivation in future managers and the lack of comprehensive research in accordance with modern educational professional programs within professional disciplines; between the existence of positive experience gained by domestic scientists in the formation of professional motivation in future managers in higher education institutions and the insufficient level of its use in the professional training of future managers.

The introduction substantiates the relevance of the problem, defines the purpose, objectives, object, subject, and concept of the study; reveals the research methods, its scientific novelty, and practical significance; presents the testing and implementation of the research results, the author's publications, and the structure and scope of the dissertation.

The first chapter **“Theoretical-empirical basis of formation of professional motivation in future managers in the process of studying professional disciplines”** analyzes the state of research on the training of future managers in the process of studying professional disciplines as a psychological and pedagogical problem; clarifies the essence of the basic concepts of the study; analyzes educational programs and curricula for the educational and professional training of future managers, and conducts an initial diagnosis of the levels of professional motivation in future managers in the process of studying professional disciplines.

Theoretical analysis of scientific works has made it possible to clarify the

essence of the key concept of the dissertation. An interpretation of the concept of professional motivation of future managers as an integral personal formation that combines internal and external motives, value-semantic orientations, and motivational attitudes that ensure active acquisition of knowledge, abilities, and skills in the process of studying professional disciplines and stimulate future managers to professional self-development and self-improvement.

As a result of theoretical and methodological analysis of the essence of the key concept, we proposed a structure of professional motivation for future managers, which consists of personal-value, cognitive, activity, and reflective components. The personal-value component is distinguished by the need and desire to possess professional skills and professionally significant personal qualities of a manager, which is a motivational stimulus for self-realization in professional activity. The cognitive component is characterized by professional knowledge of methods, techniques, and technologies for motivating staff and self-motivation in accordance with the demands of the modern economy and labor market, as well as knowledge of ways to effectively motivate and stimulate staff to engage in professional activities. The activity-based component is characterized by a set of skills and abilities of future managers in business communication for the purpose of motivating staff; the ability to self-motivate one's own professional activity through self-organization and self-reflection. The reflective component is characterized by the ability of future managers to reflect on motivating staff for the long-term development of the company; the ability to motivate staff to use non-standard solutions and innovative technologies in management.

The diagnosis of the levels of professional motivation formation in future managers in the process of studying professional disciplines is presented. Criteria (value, content, communicative-behavioral, and evaluative), indicators, and levels (productive, sufficient, critical) have been developed.

As a result of the diagnosis of the levels of professional motivation in future managers in the process of studying professional disciplines after the ascertaining

stage of the experiment, it was proven that most respondents have a critical level of professional motivation in future managers according to all criteria, which proved the need to introduce pedagogical conditions.

In the second chapter of the dissertation, “Development and experimental verification of pedagogical conditions for the formation of professional motivation in future managers in the process of studying professional disciplines,” the effectiveness of pedagogical conditions for the formation of professional motivation in future managers in the process of studying professional disciplines was theoretically substantiated and experimentally proven (development of future managers' ability to self-motivate professionally within a separate educational module; involvement of future managers in the active and purposeful use of team-building technologies in their future professional activities; mastery of various leadership strategies by future managers through training technologies).

The implementation of the first pedagogical condition was carried out in stages and covered two interrelated stages: at the first stage, a special additional module was developed, integrated into the relevant educational component, which provided for the involvement of future managers in mastering extended lecture material, the application of social psychological techniques, and performing independent project activities. In the second stage, applicants were invited to voluntarily participate in the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference “Current Challenges of Information Development in a Global Context,” organized by the Educational and Scientific Institute of Business and Management, specifically the Department of Management.

The implementation of the second pedagogical condition was aimed at the active and purposeful use of team-building technologies by future managers in their professional activities. As part of its implementation, training sessions using team-building technologies were organized to foster professional motivation. These measures contributed to the development of effective teamwork skills among the applicants, the formation of respect for other group members and different styles of

behavior, as well as the ability to assess both their own capabilities and the potential of team members.

The implementation of the third pedagogical condition was focused on teaching future managers various leadership strategies using training technologies. Special interactive lectures on “Strategies for effective manager behavior in conflict situations” were integrated into the educational process, as well as practical classes aimed at the targeted formation of leadership skills. This pedagogical condition was implemented through the participation of applicants in an intensive training course entitled “Effective Leadership in Organizational Management,” which aimed to develop the leadership qualities of future managers as a key factor in the effective management of organizations in the context of the current economic transformation of Ukrainian society.

Monitoring the results of the dissertation showed an increase in the level of professional motivation among future managers in the process of studying professional disciplines. The use of mathematical statistics methods made it possible to record statistically significant positive changes in the formation of professional motivation among students, which confirms the effectiveness of the developed pedagogical conditions.

In general, the results of the experimental study proved the feasibility and effectiveness of introducing the developed pedagogical conditions into the process of studying professional disciplines. The implementation of the proposed pedagogical conditions contributed to an increase in the level of professional motivation among future managers and ensures their high adaptation to the requirements of the modern labor market. In order to disseminate positive experience and improve the quality of educational and professional training of future managers, we consider it expedient to implement the specified pedagogical conditions in other higher education institutions.

Keywords: motivation, motivational attitudes, professional motivation, future managers, pedagogical conditions, professional disciplines, manager qualities,

leadership, teamwork, management activities.

LIST OF PUBLISHED WORKS ON THE TOPIC OF THE DISSERTATION

Articles in scientific professional publications of Ukraine

1. Mamichenko S., **Kovalevskyi I.** Pedagogical technological ways of forming professional motivation for training future managers in higher education institutions. *Scientific innovations and advanced technologies*. 2024. No. 11(39). P. 1406–1416. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11\(39\)-1406-1416](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11(39)-1406-1416)

2. **Kovalevskyi I.** Methodological basis of the structure of professional motivation in future managers in the process of professional training. *Professionalism of the teacher: theoretical and methodological aspects*. 2025. Vol. 2. No. (23). P. 25–38. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.23.2025.334850>

3. **Kovalevsky I.** Pedagogical conditions for the formation of professional motivation in future managers in the process of studying professional disciplines. *Society and national interests*. 2025. No. 2(23). P. 25–38. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-12\(20\)-395-406](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-12(20)-395-406)

4. **Kovalevsky I.** Development of the ability to professional self-motivation in future managers as a key pedagogical condition of professional training. *Prospects and innovations of science*. 2025. No. 12(58). P. 915–925. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-12\(58\)-915-925](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-12(58)-915-925)

Conference Proceedings

5. **Kovalevsky I.** Interactive approach in training future managers. Formation and development of professional culture of specialists in the field of education: challenges, scientific approaches, experience: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference (November 21, 2024, Kharkiv) / edited by G. F. Ponomareva; Municipal institution "Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council [Electronic edition]. Kharkiv: KhGPA, 2024. P. 250-253.

6. **Kovalevsky I.** Motivational aspect in training future managers. Science and education in wartime conditions: materials of the II International Scientific-Practical Conference / International Humanitarian Research Center. (Dnipro, October 18, 2024). Research Europe, 2024. pp. 92–94.

7. **Kovalevsky I.** Motivating tolerant and professional self-improvement of future managers. European paradigms of forming a culture of tolerance in education, media, art: materials of the All-Ukrainian Scientific Conference (Zaporozhye, September 25–26, 2025). Zaporozhye: Zaporozhye National University, 2025. pp. 162–165. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/30854/3/0065154.pdf#page=162> (access date: 10.12.2025).

8. **Kovalevsky I.** Professional motivation of future managers in the process of professional training: Scientific activity as a way of forming professional competencies of a future specialist (NPK-2024): materials of the International Scientific-Practical Conference, (Sumy, December 5-6, 2024). Sumy: SumSPU named after A. S. Makarenko, 2024. pp. 21–22. URL: https://spsu.edu.ua/images/2024/docs/nauka/konf/zbirnik_npk-2024_3f5ab.pdf#page=22 (access date: 05/12/2025).

9. **Kovalevsky I. E.** Motivational orientation as the basis of professional development of future managers. Science and education as the basis of human progress: materials of the International Scientific Conference. (Rotterdam, Netherlands, December 6, 2025). pp. 37–39. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/12/re-06.12.2025.pdf> (accessed December 25, 2025).